

Sjećanja na Senku Sedmak (1942. - 2021.)

ILJA GOGIĆ¹, MATIJA BAŠIĆ², DUBRAVKA TURČINOVIĆ³,
JADRANKA PUCAR-JAMBROVIĆ⁴ I ZORAN PUSIĆ⁵

Senka Sedmak rođena je u Zagrebu 6. veljače 1942. godine. Oca je izgubila kao trogodišnja djevojčica. Rasla je uz zaposlenu majku, nastavnicu matematike, u obitelji pedagoške vokacije čija je posvećenost stjecanju i prenošenju znanja bila način života. U rodnom Zagrebu završila je osnov-

nu školu Ivana Gorana Kovačića 1956. i V. gimnaziju (tadašnju Gimnaziju Bogdana Ogrizovića) 1960. Iste godine upisala je studij matematike PMF-a u Zagrebu koji je završila 1966. godine kao diplomirani inženjer matematike, na smjeru primijenjene matematike. 1974. obranila je magistarski rad *Optimalno upravljanje* pod mentorstvom prof. dr. sc. Svetozara Kurepe i time stekla znanstveni stupanj magistra matematičkih znanosti.

Svoje prvo dijete rodila je na prvoj godini studija, a drugo u godini diplome, 1966. Iste godine zaposlila se kao nastavnica matematike u Gimnaziji Trešnjevka. Od 1967. do 1991. radila je kao profesorica na Katedri za matematiku Tehničke vojne akademije i Vojno-tehničkog fakulteta u Zagrebu. U proljeće 1991. sudjelovala je u inicijativi, potekloj s Katedre matematike, da te dvije visokoškolske ustanove dođu pod ingerenciju Sveučilišta u Zagrebu. Zbog događaja koji su uslijedili 1991. to se nije

¹Ilja Gogić, PMF-Matematički odsjek, Sveučilište u Zagrebu

²Matija Bašić, PMF-Matematički odsjek, Sveučilište u Zagrebu

³Dubravka Turčinović, V. gimnazija, profesorica u mirovini

⁴Jadranka Pucar-Jambrović, V. gimnazija, profesorica u mirovini

⁵Zoran Pusić, Zagreb

ostvarilo. Nakon kraćih radnih angažmana, 1992. godine zaposlila se u zagrebačkoj V. gimnaziji, školi koja je trostruko povezana s obiteljskom poviješću, a u kojoj je ostala raditi sve do odlaska u mirovinu 2007.

Kao bivši Senkin učenik bez imalo dvojbe mogu reći da je Senka bila vrhunski pedagog, uvijek pristupačna i posvećena profesorica. Njezini jasno motivirani, zanimljivi i dinamični sati matematike pozornom su slušaču nudili puno više od pukog srednjoškolskog gradiva. Senka je prvenstveno bila nastavnica-sugovornica i mladi su često bili iznenađeni otkrićem kako ih smatra ravnopravnima. Neprekidno nas je poticala na diskusiju, uporno nas učila da mislimo „svojom glavom” i da ništa ne uzimamo „zdravo za gotovo”, kako u matematici, tako i u životu. Osnovna dva pitanja karakteristična za njezine sate bila su „Zašto?” i „Kako znaš?”. Mnogi njezini učenici baš su zbog takvog pristupa zavoljeli matematiku te su i sami zaplivali u prirodoslovnim i tehničkim vodama. Kao nastavnica V. gimnazije ostvarila je niz iznimnih rezultata, čemu posebno svjedoče mnogobrojna sudjelovanja i nagrade njezinih učenika na matematičkim natjecanjima. Dokazala se i kao autorica stručne literature, a o kvaliteti njezina rada svjedoči i činjenica kako je, uz brojne nove autore i izdanja u području, izdavač imao razloga i interesa objaviti njezinu knjigu *Elementi linearne algebre* te ih predstaviti na Interliberu 2023. godine. Također treba istaknuti i njezin priručnik *Demistificirana Matematika* za pripremu državne mature, koji je objavljen u brojnim izdanjima. Autorica je više stručnih radova iz metodike matematike i pedagogije, te koautorica udžbenika *Matematika* namijenjenog studentima tehničkih fakulteta.

Senka je bila vrlo svestrana osoba, sa širokim i raznolikim interesima. Voljela je umjetnost, imala je lijepu rečenicu i bistru misao. Pisala je s lakoćom, često bez koncepta, plana i naknadnih ispravaka. Objavila je, u koautorstvu, dvije knjige prijevoda francuske poezije složenog međukulturalnog tkanja Victora Segalena (Sl. 3.). Bila je osoba izuzetnog integriteta i nepokolebljiva duha, veliki borac za istinu i pravdu. Če-

Slika 3. Fotografija s promocije prijevoda knjige Victora Segalena

Slika 4. Obiteljska fotografija Senke Sedmak s majkom i kćeri

sto je pisala o aktualnim društvenim temama i nije se libila kritizirati trenutni režim te ukazivati na probleme sustava obrazovanja. Stoga ne treba čuditi da je bila cijenjena i voljena među svojim prijateljima i kolegama profesorima. Sudjelovala je na mnogobrojnim konferencijama, radionicama i seminarima vezanim uz demokratska načela, građanski odgoj i spolnu ravnopravnost, na kojima je imala više zapaženih nastupa. Također treba istaknuti i njezin volonterski rad u Zelenoj akciji, kao i pomoć djeci izbjegloj za vrijeme rata devedesetih.

U slobodno vrijeme jako je voljela provoditi vrijeme u prirodi, prvenstveno sa svojim prijateljima. Svatko tko ju je imalo bolje poznao znao je za njenu legendarnu ljubav prema skijanju i planinarenju (Sl. 5.). Bila je uz to i izvrsna plivačica, uvijek spremna okušati se u novom izazovu, kao na primjer u ronjenju i jedrenju na dasci (Sl. 6.). Bila je živahna i nestašna, hitromisljena, dovtljiva zafrkantica. Bila je svijetlog pogleda, ne nužno i optimist, nego više uvjerena kako ono loše ne opravdava pasivnost i tugaljivost. Visoko je cijenila prijateljstvo i svoje prijatelje svih generacija. Bila je potpuno svoja, iznimno snažna, a opet izrazito topla osoba koja je svojom neposrednošću stršala iz gomile. Nikad se nije predavala, čak ni u zadnjem periodu svog života, kada je zbog teške bolesti izgubila mogućnost čitanja i pisanja. Iako u bolesti više nije prepoznavala brojke i slova, još uvijek je jasno znala što misli te je nalazila načine snalaženja. Tako je na primjer sastavila abecedu od početnih imena dragih ljudi, članova obitelji i prijatelja, kako bi svakom slovu pridružila sadržaj. I dalje je rješavala sudoku te, uz tehničku pomoć, pisala članak za matematički kongres. Preminula je u Zagrebu 7. ožujka 2021.

Na kraju ovog osvrtu dodao bih i jedan osobni komentar. Velika je sreća u životu naići na takvog profesora kao što je bila Senka. Bila je jedna od najboljih i najkvalitetnijih osoba koje sam ikada upoznao. Često se u raznim životnim situacijama pitam

Slika 5.

Slika 6.

kako bi Senka postupila da je sada tu. Na moj je život ostavila neizmjeran trag, kao i na živote mnogih drugih svojih učenika. Od srca joj hvala na svemu!

Zahvala: Veliko hvala Senkinoj kćeri Vedrani na pomoći oko izrade ovog osvrta i na raznim popratnim materijalima.

Ilja Gogić (Senkin učenik)

Senka Sedmak bila je moja profesorica matematike u srednjoj školi i osoba koja je najviše utjecala na moj način razmišljanja. U razredu je autoritet gradila kroz dobroćudan, iskren i otvoren odnos. Ništa nije nametala na silu, a u fokus je uvijek stavljala pitanje „Zašto?” Nije nas učila samo matematici – govorila je da treba čitati djela neistomišljenika kako bismo ih mogli kritizirati. Bila je nekonvencionalna, skromna i topla osoba. Nikad nije marila za natjecanja, već za ljepotu misli i ljudsku znatiželju. Nije me poučavala trikovima, ali je uvijek bila spremna na diskusiju i zajedničko rješavanje problema. Za maturalni rad pisao sam o Taylorovim redovima, temi koju mi je izreklamirala kroz dva važna aspekta: to je teorija koja objašnjava kako rade kalkulatori i koja govori da je poznavanje informacija u jednom trenutku dovoljno da bismo predvidjeli budućnost. Ostali smo u kontaktu i nakon srednje škole, povremeno ispijali kave u Tangenti, pričali o nastavi, nastavnicima, životu i guštima. Nije postojala tema kojoj nije pristupala s optimizmom, osjećajem da uvijek možemo bolje čak i kad smo „mali” pred izazovima ispred nas. U svojoj debelo zasluženju penziji operirala je kuk, pa skijala na snijegu i vodi, prevodila poeziju s francuskog, pisala stručne radove. Nevjerojatno koliko vrlina u jednoj ženi koja se nikad nije voljela nametati. Pričala bi mi, uz vragolasti osmijeh, kako je surfanje najjednostavnija stvar koju neki instruktori kompliciraju jer ne znaju objasniti da se sve svodi na poznavanje malo fizike. Nije nastojala promijeniti cijeli svijet, ali je mnogo davala onima koji su je htjeli slušati. Znala je da je suština obrazovanja sjaj u očima kad sugovornik kaže: Aha! Zadnjih godina borila se s opakom bolešću bez ikakvog samosažalijevanja. Objasnila mi je nakon operacije da joj je oštećen centar koji je zadužen za prepoznavanje simbola – ali i dalje je znala sve koncepte i rezultate u matematici, samo nije mogla koristiti brojke i slova. Kao da je to najobičnija stvar na svijetu, rekla je da zovem umjesto da pišem mailove, pa bi mi pokazivala kako uz sudoku ponovno uči znamenke. Bila je svjesna da će i kad točno zaključuje, sama sebe prevariti i napisati krivo, ali bi zato više puta provjerila i u nekoliko mjeseci napredovala. Ne znam to zapravo opisati, ali kad je za mene bilo pravo vrijeme, bila je na pravom mjestu i marila, baš ljudski. Ne mogu joj biti više zahvalan.

Matija Bašić (Senkin učenik)

Senka je bila divna i skromna osoba. Krasile su je iskrenost i poštenje. Od njezina prvog ulaska u zbornicu u našoj Petoj povezala nas je jednostavnost. Uvijek bi me pozdravila kratkim dodirrom po ramenu i pogledom punim osmijeha. Povezivala nas je i velika ljubav prema našem pozivu i sreća kad smo u učenicima „upalile iskr“ znatiželje. Zajedno smo provodile vrijeme kad je god bilo moguće. Družile smo se uz brojne kave, šetnje, kazališne predstave i filmove te putovanja. Podržavale smo se kad nam je bilo teško. Zapravo, uz Senku je sve djelovalo lakše. Posljednja me je rečenica podsjetila na jednu zgodu. Bila je nedjelja poslijepodne, dan prije jedne od njezinih operacija. Dogovorile smo se da joj dođem u bolnički posjet, ali nje tamo nije bilo. Rekli su mi da je „tu negdje“. Sjedim pred sobom i čekam je... Oko šest sati – stiže Senka, rumena i nasmijana. „Pobjegla“ je na skijanje na Sljeme. Zadivljujuća je bila njezina snaga volje. Već kao umirovljenica s duljim stažem i operiranim kukom naučila je surfati. To joj je bio velik užitek, ali joj je bilo teško nositi dasku. Pomagali su joj momci iz kluba jedrenja na dasci kojemu je Senka postala „maskota“. Često se sjetim naše blage, a snažne Senke, njezina osmijeha i vedrine koju je širila oko sebe.

Dubravka Turčinović

*Slika 7. – Profesorice V. gimnazije – Senka
Sedmak, Jadranka Pucar-Jambrović
i Dubravka Turčinović*

Nije mi poznata etimologija riječi Senka, ali za mene bi je bolje opisalo ime Sunčana jer je zračila toplinom, vedrinom i pozitivnom energijom na raznim područjima kojima se bavila, a ona su bila vrlo različita. Tako se sjećam drage prijateljice koju sam upoznala u zbornici Pete kao kolegicu matematičarku. Iako sam ja s Filozofskog

fakulteta, odmah smo se prepoznale, što je bio početak jednog lijepog i meni važnog prijateljstva. Otkrile smo da dijelimo vrlo slične životne vrijednosti i svjetonazorski smo bile bliske. Senka je bila drukčija, bila je van uobičajenog, bila je svoja na najbolji način, što ju je – uz njezino veliko stručno znanje – učinilo izvrsnom profesoricom. Znae kakva je matematika, ne ljube je baš svi, pa čak ni u našoj Petoj u kojoj smo sa zadovoljstvom radile. Međutim, nitko od njezinih učenika nije doživio stres ni frustraciju, pa čak ni malu strepnju od matematike jer Senka je vodila sate onako kako to rade dobri profesori svih predmeta, što pedagogija preporučuje kao najbolji način poučavanja. Da ne ulazimo u ponekad suhoparne pedagoške teorije, koristit ću malu metaforu: kad nekog poučavate, vi mu zapravo otvarate prozor u novo područje ljudskog znanja o kojemu on možda ništa nije znao ili mu je uvid bio mutan. Kad mu otvorite taj novi uvid, taj „prozor”, trebate ga opremiti sposobnošću letenja, pomoći mu da se ne boji i da krene, pa neka svatko „leti” svojim individualnim i slobodnim putem što se dosega tiče. Ne smije tu bili prisile, drila ni straha, sve su to pedagoški promašaji. Sigurno neće svi odletjeti jednako daleko, ali to i nije bitno. Neka dolete do gornjeg ruba svojih mogućnosti, što je dovoljno, i to je cilj. Takav „let” bit će izvor pravog zadovoljstva, kako za učenika, tako i za profesora, jer to je njihovo zajedničko dostignuće. Uostalom, to je jedino pravo učenje i poučavanje na tragu one slavne Aristotelove „Svaki čovjek po prirodi teži znanju” (iz *Metafizike*). Pomoći učenicima, raširiti im krila na rubu onog prozora – kakvo je to zadovoljstvo i kakva povlastica! Kako je lijepo tada biti profesor!

Tako je Senka radila; uvijek mirna, bez podizanja glasa, u ugodnoj i suradničkoj atmosferi, kako u razredu, tako i u zbornici, gdje su također znale povremeno frcati iskre, ali nikad u vezi sa Senkom. Provele smo i puno privatnog vremena zajedno, lijepih druženja, razgovora na kavicama, odlazile u kina, kazališta, šetnje, a kao penzionerke postale smo ponovo učenice u Alliance Francaise. To je bilo prekrasno iskustvo zbog potpunog obrata perspektive u odnosu na naš dotadašnji posao. Ranije sam rekla da je lijepo biti profesor, ali jednako je lijepo biti i učenik, možda čak i malo ljepše, jer učenik je „letač” po definiciji. Sve sam to proživjela i dijelila s mojom prijateljicom Senkom/Sunčanom.

Ovo pišem s radosnim sjećanjem na nju, danas, na njezin rođendan, 6. veljače.

Jadranka Pucar-Jambrović

Iz sjećanja na moju prijateljicu Senku Sedmak Martinić

Senku sam upoznao u sedmom razredu osmogodišnje škole, u Kranjskoj Gori, u doba kad su škole preko zimskih praznika organizirale skijanja za đake. Istina, tih sam godina bolje poznao Senkinu mamu koja je bila ravnateljica Mesićeve škole,

zmaj od žene, stroga i pravedna, „zbičila” mi je ukor direktora kad me uhvatila kako pecam ribice u školskom akvariju. Od nje i od svoga oca, koji je poginuo zadnjih dana Drugog svjetskog rata, Senka je naslijedila dar za matematiku, a matematički je gen bio jako prisutan u cijeloj njezinoj obitelji.

Strogost Senka nije naslijedila. Većini ljudi koji su je poznavali ostat će u sjećanju kao vedra, draga i blaga osoba. I kao vrsna matematičarka. Sada su to sjene u sjećanju na događaje od prije pola stoljeća; matematički seminari u staroj zgradi PMF-a na Marulićevu trgu, profesori Svetozar Kurepa i Sibe Mardešić u punoj intelektualnoj snazi, mladi docenti Ibrahim Aganović, Mladen Alić, Zlobec, Veselić,..., njihovi asistenti Hrk (Hrvoje Kraljević), Dragan (Miličić),... Senka koja na seminaru objašnjava neke prilično zakučaste teoreme Pontrjagina.

Kad sam 1972. godine tražio posao, Kurepa mi je preporučio da se javim na Tehničku vojnu akademiju gdje su na katedri matematike trebali asistenta. Taman sam se vratio s odluzenja vojnog roka i odgovorio Kurepi da u vojsku „ne idem ni mrtav”. On me uvjeravao da su na toj katedri samo civili, da se predaje dobra matematika, a meni je trebao posao... I tako sam se zaposlio, mislio sam samo privremeno. Što se matematike i matematičara na katedri matematike TVA tiče, Kurepa je imao pravo. Matematika se predavala četiri semestra i bila je po programu i razini ekvivalentna matematici na elektrotehničkom fakultetu. Kolege i kolegice na katedri bili su mladi i srdačni ljudi: tadašnji načelnik katedre Željko Pauše, predavači Milan Ilijašević, Simo Varićak, Salih Suljagić i Senka, asistenti Antica Popović i Ante Marinović. Većina nas ostat će ne samo kolege, nego i prijatelji cijeli život. U narednim godinama doći će Nataša Benčić, Darko Biljaković, Mirjana Ristanović, Nedžad Limić, Božo Tepeš, Zlata Solar, Ivan Perić, Mirko Maleković, Vida Zadelj.

Tada, početkom 1970-ih, Svetozar Ilić i Senka Martinović objavljuju knjigu *Matematika za vojne akademije*, odličan udžbenik koji je pokrivao gradivo matematike na prvoj godini tehničkih fakulteta. Generacije studenata učile su matematiku po tom udžbeniku, a Senkine kolegice i kolege predavali su dijelove algebre po njezinim *Elementima linearne algebre*. A propos algebre, Senkinoga su oca u staroj Jugoslaviji uhitili zbog posjedovanja komunističke literature. Šef policije nije bio zadovoljan zaplijenjenom literaturom pa je izribao agente koji su ga doveli. Navodno je tada jedan agent, pokunjeno izlazeći iz šefova ureda, zavapio: „Pa kako sam mogao znati? Knjiga je bila crvena, i još je na njoj pisalo *Algebra*”.

Senka je bila i izuzetna nastavnica matematike. Od nje nitko nije osjećao strah – ni njezini studenti, ni njeni đaci u srednjoj školi, ali je kod mnogih mladih ljudi potaknula intelektualnu znatiželju, što je najbolje što dobar profesor može učiniti. Kad je Senka govorila o matematici, matematika je postajala zabavna, matematički problemi izazovni, a put prema njihovim rješenjima, podijeljen u male zdravorazumske korake, logički razumljiv.

Uživala je u rješavanju iznimno za-kučastih i urnebesno duhovitih križaljki Ćiće Senjanovića u *Feral Tribuneu* i bila, priznato, najveći majstor u tome. Osvojila je i nagradu u *Feralovoj* Velikoj matematičkoj nagradnoj igri koja je bila i popularizacija matematičkih problema i zafrkancija. Nagrada koju je dobila bio je tečaj ronjenja s bocama.

Kad se govori o Senki, o mnogočemu bi još trebalo govoriti. O njezinoj toplini i nenametljivoj požrtvovnosti s kojom je odgajala djecu i brinula se za njih, a onda i za unuka. O njenoj skromnosti i, paralelno, nepokolebljivoj opredijeljenosti za bolje i pravednije društvo. O njenoj mudrosti i stamenosti s kojom se suočavala sa životnim nedaćama. Za mnoge od nas uspomena na Senku utkana je u lijepe i uzbudljive dijelove naših života: vesela druženja na Sljemenu, apartman prepun prijatelja koji cijeli dan skijaju, odlaze zajedno na pizzu s češnjakom kod Kotnika, navečer pjevaju ili igraju pantomimu, a onda se zavlače u krevete i u vreće za spavanje razbacane po podu... spuštanje s Vitranca po pršiću, ili penjanje po Bambergu, po sjevernoj stijeni na Triglav, ili čez Okno na Prisojnik i sklizanje po proljetnom snijegu s cepinima... To je Senka kakvu ćemo pamtit.

Definitivni odlazak prijatelja uvijek je preuranjen. Senkin iskričavi duh još svijetli u našim sjećanjima i bilo bi lijepo zamisliti da je otišla, ne u vječna lovišta, nego na vječna skijališta. A ako bi ju tamošnji žičničari pitali: „Otkle si dekle ti doma?“, brojni Senkini prijatelji bi odgovorili: „Na brdima nju svak pozna”.

Zoran Pusić

Krnsko jezero 1982. S lijeva Senka, Vlado Čerić, Zoran Pusić, Mišo Milun, leži Biljana Pusić. Vrh Krna u pozadini. Snimio Branko Gumhalter